

УДК 37.064:37.011.3-051

DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-4-36

ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ ТА АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У СВІТЛІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА»

Яковлева Світлана Дмитрівна,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри корекційної освіти
Херсонський державний університет
cdyakovleva@gmail.com
orcid.org/0000-0001-7620-098X

Слободянюк Ганна Вадимівна
магістр спеціальності «Спеціальна освіта. Логопедія»
Херсонський державний університет
ankasloboda4@gmail.com
orcid.org/0000-0002-9629-1804

Мета. Мета дослідження полягає у дослідженні труднощів, що виникають у роботі вчителя та асистента вчителя у процесі спільного викладання в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» та ефективності їх співпраці в інклюзивному класі.

Методи. Аналіз спеціальної літератури з проблеми дослідження, опитування вчителя та асистента вчителя, кількісний і якісний аналіз експериментальних даних.

Результати. У статті проаналізовано ефективність співпраці вчителя та асистента вчителя початкових класів інклюзивної освіти в умовах впровадження концепції «Нова українська школа». Найважливішою ланкою в процесі інклюзії є організована належним чином взаємодія асистента та вчителя, шляхом подолання труднощів у співпраці та ефективної допомоги дітям з особливими освітніми потребами у процесі спільного викладання. Експериментально були отримані дані по взаємодії – співпраці вчителя та асистента вчителя при використанні практики спільного викладання та виявленні труднощів у їхній діяльності, які мають важливе значення для перегляду та покращення спільних дій вчителів та їх асистентів для ефективної співпраці та подолання бар'єрів у роботі.

Було доведено, що робота більшості вчителів та асистентів, які проходили дослідження, ефективна при використанні практики спільного викладання, однак деякі твердження дослідження показують, що необхідно працювати над покращенням спільної роботи та підвищенням ефективності їхньої взаємодії. У ході дослідження розроблено модель опитування вчителя та асистента вчителя першого класу з інклюзивною формою навчання в умовах «Нової української школи» для дослідження труднощів та ефективності їхньої співпраці. Крім цього, запропоновано можливий тренінг «Побудова ефективних взаємовідносин між учителем та асистентом учителя». Отримані дані дослідження можуть бути використані у роботі вчителів інклюзивних класів та їх асистентів, які працюють за Концепцією «Нової української школи», для виявлення та подолання труднощів у спільній діяльності та підвищення ефективності їхньої взаємодії.

Висновки. Нині, в період реформування системи освіти та запровадження Концепції «Нова українська школа», особливо актуальною є проблема ефективної взаємодії між вчителем та його асистентом. Саме тому на передній план виходить їхня спільна діяльність, організована належним чином, шляхом подолання труднощів у співпраці та ефективної допомоги дітям з особливими освітніми потребами у процесі спільного викладання.

Ключові слова: співпраця, практика спільного викладання, компетентності, педагогіка партнерства, модель діяльності.

INTERACTIONS OF TEACHERS AND TEACHER ASSISTANTS AT ELEMENTARY CLASSES OF INCLUSIVE EDUCATION IN THE LIGHT OF THE “NEW UKRAINIAN SCHOOL” CONCEPT

Yakovleva Svitlana Dmytrivna,

Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Head of the Department of Correctional Education

Kherson State University

cdyakovleva@gmail.com

ORCID 0000-0001-7620-098X

Slobodianiuk Hanna Vadymivna

Master of Specialty “Special Education. Speech Therapy”

Kherson State University

ankasloboda4@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-9629-1804

Purpose. The research purpose is to investigate the difficulties encountered by teachers and teacher assistants during co-teaching in the conditions of implementation of the "New Ukrainian School" concept and effectiveness of such cooperation in the inclusive environment.

Methods. The theoretical analysis of the special literature on the researched problem, the survey of teachers and teacher assistants, quantitative and qualitative analysis of the obtained experimental data.

Results. The article analyzes cooperation between teachers and teacher assistants at elementary schools with inclusive education in the context of implementation of the “New Ukrainian School” concept. Proper interactions between teachers and teacher assistants is the most important link for proper inclusion, which help overcome difficulties arisen during cooperation and assist effectively children with special educational needs in the process of joint teaching. The obtained experimental data have revealed interactions between teachers and teacher assistants using joint teaching and identified difficulties in their work, which is important for reviewing and improving of joint actions of teachers and their assistants for effective cooperation and overcoming barriers in their work. The work of the most surveyed teachers and teacher assistants is effective if they use common teaching practice, but some of the research results indicate that cooperation should be improved, as well as effectiveness of their interactions. A model of interviewing of teachers and teacher assistants working with the first-form children in the inclusive environment of “New Ukrainian School” was developed during the research in order to examine difficulties and effectiveness of their cooperation. In addition, a possible training “How to create effective relations between teachers and teacher assistants” is offered. The research findings can be used by teachers of inclusive classes and their assistants working within the “New Ukrainian School” Concept to identify and overcome difficulties in joint activities and to increase effectiveness of their interactions.

Conclusions. Now, during reformation of the education system and the introduction of the “New Ukrainian School” Concept, the problem of effective interactions between teachers and their assistants is particularly urgent. That is why their joint activity should be organized properly to overcome difficulties of co-operation and to provide effective assistance to children with special education needs in the process of such co-teaching.

Key words: *co-operation, co-teaching practice, competencies, pedagogy in partnership, model of work.*

Вступ

Проблема співпраці фахівців інклюзивної освіти надзвичайно багатостороння і стала предметом вивчення вітчизняних та зарубіжних психологів та педагогів, серед яких С. Богданов, В. Бондар, Г. Гаврюшенко, О. Глузман, Л. Гречко, Л. Дробот, О. Друганова, В. Засенко, С. Золотухіна, Т. Ілляшенко, А. Колупаєва, О. Микитюк, Н. Найда, Т. Сак, Н. Софій, Т. Скрипник, Н. Стадненко, О. Таранченко, В. Тарасун, І. Ярмощук, М. Кагіл, Сью Мітра та ін. Але, не зважаючи на те, що велика кількість дослідників присвятили свої дослідження питанню співпраці фахівців у інклюзивному просторі, проблема потребує подальшого вивчення у сучасній педагогіці.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Ефективність роботи інклюзивного класу залежить від створення особливого навчального середовища, командного підходу, психологічного та корекційного супроводу, раціонально підібраних стратегій навчання. Найважливіша роль у цьому належить учителю та його помічнику – асистенту, які є найважливішою ланкою в організації інтегрованого та інклюзивного навчання. Вони організують та забезпечують оптимальні умови навчання, сприятливу атмосферу в учнівському колективі, спосіб викладання навчального матеріалу, який би залучав до діяльності, був захоплюючим та не обтяжуючим чи виснажливим для «особливої»

дитини, стимулював засвоєння інформації, сприяв застосуванню знань, умінню пов'язувати їх з життям, оцінюванню учнівських досягнень в різний спосіб.

2. Методологія та методи

Аналіз спеціальної літератури з проблеми дослідження, опитування вчителя та асистента вчителя, кількісний і якісний аналіз експериментальних даних.

3. Результати та дискусії

Вимогою сучасності є реформа освіти. І також реформою стала «Нова українська школа», яка об'єднує в собі досвід закордонних моделей освіти. Одним із напрямів Нової української школи є інклюзивне навчання. Нова українська школа – це педагогіка партнерства, готовність до інновацій, нові стандарти й ресурси навчання, автономія школи і вчителя (Бібік, 2017).

Інклюзія у Новій українській школі зумовлює суспільний запит на якісно нового педагога, здатного задовольнити особливі освітні потреби всіх учнів. Як зазначає Нілс Муйжнієкс, комісар Ради Європи з прав людини, «інклюзивну освіту не слід розглядати як утопічний проект. Це досяжна мета». Але для її досягнення насамперед потрібен педагог – ключова фігура освітнього процесу зі сформованими компетентностями у сфері інклюзивного навчання (Про реформу середньої освіти в Україні, або якою буде «Нова українська школа?»).

Наукові педагогічні спільноти різних країн активно досліджують компетентності, необхідні для успішної роботи педагога в умовах інклюзивного середовища незалежно від предмета, спеціалізації, віку дітей, яких вони будуть вчити, типу школи, у якій викладатимуть. Найбільш ґрунтовним і репрезентативним є дослідження Європейської агенції з питань спеціальної та інклюзивної освіти. Воно проводилось в 2009–2012 роках у 25 країнах Євросоюзу в межах проекту «Навчання учителів для інклюзії». Один із результатів проекту – розробка профілю вчителя інклюзивної освіти, де визначені такі компетентності:

- Повага до різноманіття учнів;
- Підтримка всіх учнів;
- Спільна робота з батьками та іншими професіоналами;
- Постійний особистісний та професійний розвиток.

Будь-яка компетентність складається з трьох елементів:

- Ставлення (переконання, цінності);
- Знання й розуміння;
- Навички.

Певне ставлення вимагає відповідних знань, або рівня розуміння, і надалі нави-

чок для реалізації цих знань у практичній ситуації (Ляшенко, 2017).

Для успішної реалізації інклюзивного навчання вчителю потрібна допомога адміністрації закладу, інших фахівців, батьків. Найважливішою для педагога є надання допомоги під час освітнього процесу. Саме надання такої допомоги і є основною метою діяльності асистента вчителя. Учитель і асистент вчителя – це одна команда, у якій ролі мають розподіляться найбільш ефективним чином. Проте у свідомості учня лідером повинен залишатися вчитель. Асистент вчителя повинен сприйматися як помічник педагога (Лапін, 2014).

Використовується декілька моделей діяльності асистента вчителя:

1. Індивідуальний супровід дитини з особливими освітніми потребами (така модель використовується, щоб надати підтримку учню, який потребує постійного індивідуального супроводу). Тоді в інклюзивному класі разом із ровесниками навчається одна дитина з особливими освітніми потребами.

2. Асистування вчителю (використовується частіше і це безпосереднє асистування самого вчителя, в класі кількість учнів від 1–3. Асистент як зосереджує увагу на дітях з особливими освітніми потребами, так і допомагає створити природне навчально-розвивальне середовище, спрямоване на задоволення освітніх потреб усіх дітей в класі.

3. Співучителювання (Co-teaching) – нова модель для України, але вона вже набула широкого інтересу в багатьох інклюзивних класах. Це модель, коли в класі викладають два вчителі. За кордоном зазвичай це основний вчитель і корекційний педагог. У нашій системі освіти це також можна здійснити, адже згідно з вітчизняною нормативно-правовою базою асистент вчителя має педагогічну освіту, а отже, може бути активно залученим у процес навчання (Данілавичюте, Литовченко, 2014).

Одним із пріоритетних завдань Нової української школи є формування інклюзивного освітнього середовища. Сьогодні перед нами стоїть надзвичайно важливе і відповідальне завдання – виховати нове покоління українців, для якого інклюзія стане частиною світогляду, інклюзія як новий погляд на місце «особливої» дитини в суспільстві. Для реалізації цих завдань надзвичайно важливою умовою є перегляд дій та функцій команди супроводу дитини, зокрема і передусім – практичних дій вчителя та асистента вчителя у роботі для налагодження плідної співпраці у команді (Про реформу середньої освіти в Україні, або якою буде «Нова українська школа?»).

Важливе значення у роботі вчителя та асистента відіграє вміння використовувати практику спільного викладання, необхідності планувати час для спільного планування та обговорення освітнього процесу тощо. Проте ретельно спланована робота з асистентом вчителя не лише забезпечить кращу якість викладання, а й сприятиме професійному розвитку педагогів. Практика спільного викладання – це новий досвід для педагогів, особливо для тих, хто цікавиться інноваційними практиками. Вона набуває все більшого поширення в усьому світі, хоча й залишається ще маловивченою. Особливістю її викладання в Україні є те, що в цьому процесі можуть брати участь не тільки педагоги та інші фахівці, а й асистенти вчителя.

Важливо наголосити на основних компонентах ефективної практики спільного викладання:

– Спільні узгоджені цілі. Визначення навчальних цілей під час планування та їх узгодження є однією з важливих умов успішного спільного викладання.

– Спільні цінності та переконання. Педагоги повинні мати не тільки спільне бачення «чого навчати», а і спільне розуміння процесу навчання учнів.

– Рівноцінність учасників. Рівноцінність обох педагогів досягається тоді, коли кожний з них відчуває, що його/її знання та досвід цінуються. Повага до свого колеги є запорукою досягнення паритету в своїй діяльності.

– Спільне лідерство. Один з педагогів так описала свій досвід спільного викладання: «Я робила все, що мусить робити хороший учитель. Відмінність полягала в тому, що при спільному викладанні це робили двоє людей».

– Співпраця. Очевидно, що спільне викладання передбачає насамперед співпрацю. Тому доцільно зупинитись на цьому компоненті детальніше (Софій, 2015).

Виокремлюють три основні моделі спільного викладання, кожна з яких має право на існування:

1. Модель консультування. Опосередковане надання послуг дітям з особливими освітніми потребами. У контексті цієї моделі вчитель може виступати консультантом асистента у питаннях здійснення адаптації чи модифікації тих чи інших навчальних завдань.

2. Модель навчання. Спільне вдосконалення знань. Під час застосування цієї моделі спільного викладання вчитель та асистент активно спілкуються, діляться спостереженнями з учнями, підвищують знання один одного у тих питаннях, де вони є компетентними і на основі спостережень:

– пропонують зміни в індивідуальній освітній програмі;

– надають пропозиції щодо адаптації завдань чи матеріалів, які використовують на уроці;

– надають пропозиції щодо застосування різних стратегій викладання.

3. Модель співпраці (або роботи в команді) передбачає справедливий розподіл обов'язків між вчителем та асистентом у процесі планування, проведення та оцінювання уроку (Дятленко, Софій, Мартинчук, Найда, 2017).

Не варто поклатися лише на певну модель спільного викладання, їх доцільно комбінувати; кожна з них має переваги та труднощі у втіленні. Проте, як показує практика, не всі форми спільного викладання в умовах Нової української школи залишилися такими, якими їх описували ще декілька років тому.

Зазвичай виокремлюють три форми спільного викладання:

1) «Підтримуюче викладання», також відома як «один викладає, інший допомагає» або «розвідний і допоміжний учителі». Оскільки в Новій українській школі урок змінює свій вигляд, то і така форма спільного викладання змінюється. Зникає фронтальне викладання для всього класу, і роль «Провідного вчителя» перетворюється на роль модератора, який задає темп роботи на уроці. Тоді і вчитель, і асистент мають змогу працювати більш камерно з окремими групами дітей під час заняття, якщо учні цього потребують, або модерувати процес навчання всіх учнів разом. У цьому випадку «Підтримуюче викладання» набуває нового змісту, власне як і весь навчальний процес. Необхідно також пам'ятати, що за постійного використання цього підходу може виникнути залежність учнів від асистента, який постійно допомагає, тому необхідно обережно використовувати цю форму викладання.

2) Паралельне викладання. Дана форма викладання майже не змінюється і в Новій українській школі, оскільки групова робота є однією із провідних форм роботи учнів під час навчального процесу. Але вона також набуває нового значення за рахунок навчальних осередків, які з'являються в класних кімнатах і які дають змогу обирати, де і як їм працювати. А вчитель разом із асистентом можуть моніторити потреби дітей і на основі цих даних доцільніше підбирати навчальні теми та матеріали.

3) Додаткове викладання. Ця форма є дуже близькою для Нової української школи, оскільки концепція «Щоденних 3» і «Щоденних 5» несуть в собі основні пози-

ції додаткового викладання. Наприклад, моделювання поведінки є як одним із правил додаткового викладання, тобто однією із рутин, так і одним із «Кроків до самостійності». Виконуючи ці кроки, вчитель та асистент мають змогу ближче познайомитись із учнями та стати для них гарними порадиниками та товаришами, але не слід забувати, що вчитель і асистент вчителя є зразками для наслідування у всіх учнів їхнього класу (Короденко, 2017).

Оскільки обсяги та складність роботи асистентів вчителя зростають з процесом впровадження концепції Нової української школи, зростає й потреба в забезпеченні їх необхідною підтримкою. Велике значення в наданні такої підтримки відіграють професійний розвиток асистентів учителя та підтримка з боку самих учителів. Тому очевидно, що професійний розвиток асистентів учителів повинен відповідати тій ролі, яку вони виконують у навчальному процесі, повинен бути спрямований на задоволення потреб учнів, насамперед учнів з особливими освітніми потребами, й безпосередньо стосуватися практичного досвіду роботи в інклюзивному навчальному середовищі.

Тоді як потребу у професійному розвитку асистенти вчителя можуть забезпечити під час курсів підвищення кваліфікації, участі у тренінгах, семінарах тощо, учителі також можуть полегшити роботу своїх асистентів за допомогою таких підходів:

- призначити час для регулярних зустрічей зі своїми асистентами.
- установити ефективні способи комунікації.
- забезпечити поінформованість асистентів учителів.
- здійснювати допомогу асистентам учителів у розвитку навичок створення баз даних.
- здійснювати моделювання базових поведінково-управлінських стратегій.
- брати участь у конференціях разом з батьками.
- делегувати завдання асистентам (Алехина, 2011).

Зрозуміло, що створення сприятливого освітнього середовища багато в чому залежить від налагодженої роботи вчителя та асистента. Саме тому важливо своєчасно виявити труднощі, що заважають ефективно співпрацювати вчителю та асистенту в інклюзивному класі, та сприяти їхньому подоланню.

У зв'язку з цим було проведено дослідження труднощів, що виникають у роботі вчителя та асистента вчителя у процесі спільного викладання в умовах реалізації концепції «Нова українська школа», що

проводилося в п'ятьох школах, з них три школи міста Херсона і дві школи Херсонської області. Дослідження проводилося у вигляді опитування вчителя та асистента вчителя першого класу з інклюзивною формою навчання. Обґрунтувавши отримані результати, ми дійшли висновку, що найбільш поширеною з усіх моделей спільного викладання є модель співпраці (або роботи в команді), адже з помір'яти шкіл, лише одна школа (Миролюбівська ЗОШ) використовує у своїй діяльності модель консультування.

Однак основним завданням нашого опитування було дослідити труднощі у спільній діяльності вчителя та асистента в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Дослідження показало, що труднощі у роботі виникають у всіх і в кожному інклюзивному класі вони різні. У дослідженні брали участь вчителі та асистенти, які вже працюють разом декілька років (ЗОШ № 25 та Миролюбівська ЗОШ), і вони вказали в опитуванні на труднощі, які були на початку їхньої спільної діяльності:

– поєднання навчання і роботи, оскільки асистент навчався на 5 курсі університету. Пристосування один до одного в навчальній роботі, адже у кожного вчителя є свій унікальний метод і спосіб викладання. Недовіра батьків, оскільки асистент молодого віку (ЗОШ № 25).

– людина, яка виконує обов'язки асистента учителя, має наступне навантаження: класний керівник у середньому класі, викладач-предметник. Тому не в повному обсязі виконує свою основну роботу (Миролюбівська ЗОШ).

Труднощі в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»:

– спільне викладання в «Новій українській школі» і в умовах звичайної класно-урочної системи – це різні підходи. В «Новій українській школі» роль вчителя має більш модераторський характер, до чого треба звикнути. І лише потім, виходячи з темпу навчання дітей, застосовувати моделі спільного викладання (ЗОШ № 25).

– не завжди можна спланувати роботу «учитель-асистент» (оскільки змінюється розклад у старшій та середній школі у разі відсутності когось з учителів, а асистент має навантаження у цих ланках) (Миролюбівська ЗОШ).

Що стосується класів, де вчитель та асистент працюють лише півроку разом, з моменту впровадження концепції «Нової української школи», то вони виділили наступні труднощі у співпраці:

– зміна асистента вчителя за короткий строк. Важко звикнути один до одного

так, щоб розуміти з півслова). Та й діти (особливо хлопчик з особливими освітніми потребами) не хочуть сприймати асистента як другого повноцінного вчителя (Чорнобаївський НВК).

– за короткий час співпраці, ще не до кінця розроблений алгоритм вирішення проблем (ЗОШ № 4).

– відсутність необхідних ресурсів (книг, дидактичних посібників), якими можуть обмінюватись у ході роботи вчитель та асистент вчителя. Інколи маємо розбіжності у вирішенні певних ситуацій (ЗОШ № 33).

Крім цього, паралельно ми проводили дослідження ефективності практики спільного викладання. Для отримання результатів ми використали форму самооцінювання «Наскільки ефективними свівчителями ми є?». За шкалою оцінювання, низький рівень ефективності при використанні практики спільного викладання отримують вчителі та асистенти, які вибрали до 10 «Так», середній рівень – до 15 «Так», високий рівень – від 16 до 29 «Так». Нами були отримані наступні результати (рис. 1).

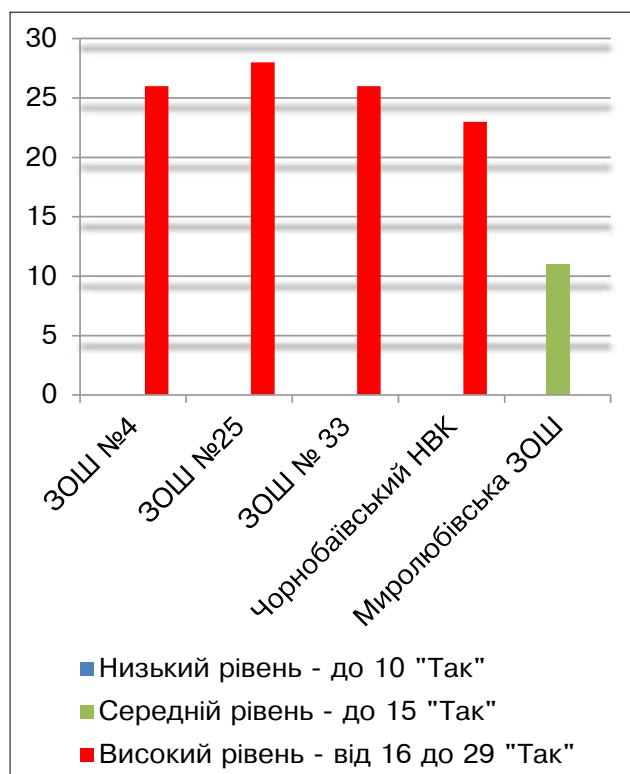

Рис. 1. Результати визначення ефективності практики спільного викладання

Для формування ефективних стосунків між учителем та асистентом нами були запропоновані наступні рекомендації:

– виробити основні правила спільної роботи (вирішити загальні організаційні питання, які важливо з'ясувати до початку спільної роботи, оскільки необхідно максимально уникати розбіжностей);

– обговорити індивідуально-диференційовані підходи, форми, методи та засоби навчання дітей з особливими освітніми потребами;

– наголошувати на важливості дотримання конфіденційності;

– спільно обговорити та розподілити ролі та обов'язки вчителя та асистента;

– встановити чіткі параметри успішної діяльності та взаємодії;

– проводити регулярні зустрічі вчителя з асистентом для обговорення результатів спостережень за учнями, надання та отримання зворотного зв'язку та звітів, обговорення проблемних ситуацій і стратегій запровадження навчальної програми;

– представити асистента вчителя іншим співробітникам, які надавали допомогу (на рівні школи, району або громади).

Крім основних рекомендацій, необхідно пам'ятати, що основна відповідальність за формування стосунків покладається на керівника навчального закладу. З метою сприяння формуванню ефективних стосунків між учителем та асистентом учителя директор повинен розробити чіткі посадові інструкції для асистентів учителя та показати вчителям, як проводити оцінювання їх діяльності.

Розробляючи вище перераховані рекомендації, ми також звернули увагу і на те, що педагогічна професія досить ізольована – під час навчального процесу вчитель залишається наодинці з класом. Більшість педагогів не звикли до того, що їм необхідно з кимось узгоджувати свої дії, погляди на викладання матеріалу, педагогічні методи та прийоми, які вони використовують. Це одна з проблем, що може стати на перешкоді у встановленні конструктивних взаємовідносин між учителем та асистентом вчителя. Але для того, щоб досягти ефективних результатів, необхідно вміти знаходити спільні рішення у подоланні труднощів, які виникають.

Тому ми розробили можливий варіант тренінгу «Побудова ефективних взаємовідносин між учителем та асистентом учителя». Орієнтовний час на проведення становить 10 хвилин.

«Малюнок наосліп».

Мета вправи: вказати на те, що труднощі в комунікації можуть виникати у всіх людей, адже у кожного власне сприйняття, світогляд, бачення тих чи інших речей. **Необ-**

хідне обладнання: один аркуш з малюнком на вибір, чистий аркуш та маркер. **Хід тренінгу:** Слід запросити двох учасників (вчитель та його асистент) у центр приміщення. Їм необхідно сісти спинами один до одного. Перший учасник повинен, не називаючи фігур та зображеного малюнку, пояснити іншому, що там намальовано. Завдання другого учасника – відтворити малюнок.

Після виконання вправи слід зауважити, що від того, наскільки дії учасників були скоординованими, від того наскільки вони намагались зрозуміти один одного в процесі малювання, залежав кінцевий результат. Так відбувається і у взаємовідносинах учителя та асистента вчителя.

Слід також наголосити на тому, що перед початком співпраці вчителю та асистенту необхідно виокремити основні правила роботи, вирішити загальні організаційні питання. Далі слід перейти до обговорення більш конкретних речей, починаючи від того, як буде розпочинатися урок, закінчуючи тим, як буде відбуватися спілкування з батьками. Звернути увагу також необхідно на важливість спільної відповідальності, обговорення ролей і завдань асистента вчителя, дотримання конфіденційності, обго-

ворення проблемних ситуацій і стратегій викладання навчальної програми. Головне у такому обговоренні дійти компромісу.

Найважливіше, що необхідно чітко донести запропонованими рекомендаціями та тренінгом, це те, що розуміння вчителем та асистентом того, як найкраще встановлювати взаємовідносини своєї співпраці, допомагає педагогам загальноосвітніх закладів з інклюзивною формою навчання оптимально організовувати навчання учнів з особливими потребами, сприяти їх соціальної адаптації, що, на наш погляд, є найголовнішою метою навчання дітей у Новій українській школі.

Висновки

Отже, можна стверджувати, що робота більшості вчителів та асистентів, які проходили дослідження, ефективна при використанні практики спільного викладання, однак деякі твердження дослідження показують, що необхідно працювати над покращенням спільної роботи та врахувати ті моменти у діяльності, на які відповідь у дослідженні була негативною, особливо це стосується школи, де результати мають середній рівень і викликають найбільшу необхідність для термінового перегляду діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алехина С.В., Алексеева С.В., Агафонова У.Л. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании. *Психологическая наука и образование*. 2011. Вып. 1. С. 83.
2. Дятленко Н.М., Софій Н.З., Мартинчук О.В., Найда Ю.М. Асистент учителя в інклюзивному класі: [навчально-методичний посібник] / ред. Войцехівського М.Ф., Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 55 с.
3. Бібік Н.М. Нова українська школа: poradnik dla vchytelia, Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2017. 156 с.
4. Данілавичюте Е.А., Литовченко С.В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі : [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. Колупасової А.А. Київ : Видавнича група «А. С. К», 2015. 125 с.
5. Короденко М. Нова школа – нові підходи. *Освіта України*. 2017. Вип. 43. С. 6.
6. Лапін А.В. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: [наук.-метод. зб.]. Київ, 2014. Вип. 5., 225 с.
7. Ляшенко К.І. Інклюзивна освіта у новій українській школі. *Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного закладу освіти : матер. V Всеукр. наук.-практ. конф.* (12 грудня 2017 року). Лисичанськ : ВП «Лисичанський педагогічний коледж ЛНУ імені Тараса Шевченка». Лисичанськ : ФОП Чернов О. Г. 2017. С. 95–97.
8. Про реформу середньої освіти в Україні, або якою буде «Нова українська школа»? URL: <http://www.uezd.com.ua/5502-2/> (дата звернення: 15.07.2019).
9. Софій Н.З. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 45 с.

REFERENCES:

1. Alekhyna, S.V., Alekseeva, S.V., Ahafonova, U.L. (2011). Gotovnost pedagogov kak osnovnoi faktor uspeshnosti inkluzivnogo protsesssa v obrazovanii [The willingness of teachers as the main factor in the success of the inclusive process]. *Psikhologicheskaiia nauka i obrazovanie – Psychological science and education*, 1, 83 [in Russian].
2. Diatlenko, N.M., Sofii, N.Z., Martynchuk, O.V., Naida, Yu.M (2015) Asystent uchytelia v inkluzyvnomu klasi: [navchalno-metodychnyi posibnyk] [Teacher assistants in an inclusive class: [instructional guide]. Kyiv : Vydavnychiy dim "Pleiady" [in Ukrainian].
3. Bibik, N.M. (2017). Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia [New Ukrainian School: advices for teachers]. Kyiv : TOV Vydavnychiy dim "Pleiady" [in Ukrainian].
4. Danilavichutiie, E.A., Lytovchenko, S.V. (2012). Stratehii vykladannia v inkluzyvnomu navchalnomu zakladi : [navch.-metod. posib.]. [Teaching strategies in an inclusive educational institution: [instructional guide]. Kyiv : Vydavnycha hrupa «A. S. K». [in Ukrainian].

5. Korodenko, M. (2017). New school – new approaches [New school – new approaches]. *Osvita Ukrainy – Education of Ukraine*, 43. [in Ukrainian].
6. Lapin, A.V. (2014) Robota asystenta vchytelia v inkliuzyvnomu osvitnomu zakladi. Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shliakhy rozbudovy: [nauk.-metod. zb.] [Education of people with special needs: ways of development: [scientific-method. coll.]. Kyiv, 5. [in Ukrainian].
7. Liashenko, K.I. (2017). Inkliuzyvna osvita u novii ukrainskii shkoli [Inclusive education in a new Ukrainian school]. *Systema nadання osvity ditiam z osoblyvymy potrebamy v umovakh suchasnoho zakladu osvity : mat. V Vseukr. nauk.-prakt. konf. – The educative system for children with special needs in modern educational institutions: Proceedings of the V all-Ukrainian scientific-practical conf.*, 95–97. [in Ukrainian].
8. Pro reformu serednoi osvity v Ukraini, abo yakoiu bude «Nova ukrainska shkola»? Retrieved from <http://www.uezd.com.ua/5502-2/>.
9. Sofii, N.Z. (2015). Spilne vykladannia v inkliuzyvnomu klasi: metod. materialy. [Cooperative teaching in an inclusive class: method. guide]. Kyiv : TOV Vydavnychi dim “Pleiady” [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 31.07.2019.
The article was received 31 July 2019.*